

גבולות היחידה: פרק י"ט פסוקים כ"ד-ל"ח
נושא היחידה: הפיכת סדום, בנות לוט וסיכום

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים: 1

כללי: ביחידה זו יש שני נושאים: האחד – הפיכת סדום, והשני – לוט ובנותיו במערה. זהו נושא שנלמד לא בעיון. נציע כאן נקודת התייחסות לפסוקים אלה. כמו כן, נציע דף עבודה לסיכום כל הפרק.

פתיחה:

בשיעור הקודם למדנו על רשעתם של אנשי סדום, ועל הצלתו של לוט ומשפחתו מסדום. ניזכר שלוט ברח רק עד העיר צוער, ושהמלאכים הסכימו שלא להפוך את העיר הזאת.

נשאל: מה יקרה עכשיו? ומה יקרה עם לוט?

נשמע תשובות מכמה תלמידים, ונתחיל לקרוא.

לימוד הפסוקים:

קריאת פסוקים כ"ד-כ"ט:

מה בדיוק קרה בסדום? ננסה להיצמד לעובדות הכתובות בפסוקים שלפנינו. כל תשובה צריכה להיות מבוססת על הפסוקים.

- ה' המטיר אש וגפרית מן השמים (פס' כ"ד) – נסביר שגפרית היא חומר מהטבע שיש בו תכונת דליקות. כל גפרור מכיל כמות קטנה של גפרית (הזדמנות ללמד ידע עולם). בד"כ ה' ממטיר מן השמיים – מים. הפעם ה' עשה את ההיפך. המים – מחיים, ואילו האש – ממיתה ומכלה.
- ה' הפך את הערים האלה (פס' כ"ה) – ספורנו: ה' הפך את טבע הארץ ההיא, שכולה משקה, נחלים ומעיינות, לאש וגפרית, שרפה. כפי שה' הפך את מי היאור לדם – כך הוא הפך את טבע הארץ הטובה ההיא לטבע של ארץ מלחה ושרופה.
רש"י: ה' הפך את הערים על פניהן. לקח את הסלע שעליו ישבו, והפך אותן כלפי מטה = הרס הערים.
- מסתבר שה' המטיר גם מלח מן השמיים. דבר זה לא נזכר כאן, אלא בדברים כ"ט, כ"ב: "גפרית ומלח, שרפה כל ארצה... כמהפכת סדום ועמורה אדמה וצבויים אשר הפך ה' באפו ובחמתו". בדרך כלל לא נביא פסוק שלא מהחומר הנלמד לילדים. ילדי כיתה ב' עדיין לא למדו את חומש דברים. אבל אנחנו צריכים להסביר מדוע נהפכה אשת לוט לנציב מלח – בפרקנו – ולא נוכל לעשות זאת אם לא נסביר, שהתורה לפעמים כותבת משהו במקום אחד, ובמקום אחר משלימה את הדברים ("דברי תורה עשירים במקום אחד ועניים במקום אחר"). כמו כן, נוכל להסביר בעזרת המלח, גם את העובדה שאזור

סדום היום, אזור ים המלח, מלוח כל כך, עד שאין חיים בים המלח, וגם בסמוך אליו אין צמחייה עשירה.

המלח גורם לצמא וליובש, ואין בסדום יותר שום אמצעים להרוות את צימאונה של האדמה. וכך ה' הפך את טבע הארץ הפורחת לטבע של אדמה יבשה, שרופה וכזו שאינה מצמיחה דבר.

נשאל: מה קרה לאשת לוט? אשת לוט הביטה 'מאחוריו' – מאחורי גבו של לוט. מדוע הביטה? **רמב"ן** (פס' י"ז) מסביר שנכמרו רחמיה על בנותיה שנשארו בסדום, והיא הסתכלה לראות אם הן רצות אחריה. המבט לאחור פירושו גם הזדהות. וזו הסיבה לכך שהיא הפכה ל'נציב מלח' – גוש מלח מוצב, עומד. אם כל העיר סדום הפכה למלח (מה שנשאר בסוף מהגפרית והאש) – הרי שאשת לוט הפכה להיות חלק מהעיר.

קריאת פס' כ"ז-כ"ח: אברהם אבינו משכים בבוקר אל המקום שבו ה' דיבר אתו רק אתמול. מדוע אברהם הלך לשם? נשמע את תשובות התלמידים. נזכיר כי בפעם הקודמת שאברהם היה שם, הוא הלך להתפלל לפני ה' על אנשי סדום. **רשב"ם:** אברהם הלך להשקיף, לדעת אם נמצאו שם עשרה וניצלו, אם לאו.

רחמי ה': ה' אמנם לא ריחם על אנשי סדום, כי הם חטאו מאוד, והצעקה מעירים עלתה השמימה. אבל ניתן לראות את רחמי ה' בכמה מקומות בפרק. נבקש מהתלמידים להזכיר היכן, ומי שיכול – שימצא את הפסוק המתאים.

- ה' מוכן לשמוע לתפילת אברהם ולרדת במספר הצדיקים בעיר – אמנם עד גבול מסוים - אבל מוכן בהחלט לשמוע (סוף פרק י"ח).
- ה' הציל את לוט 'בחמלת ה' עליו' (פס' ט"ז).
- ה' הסכים, ע"י המלאכים, שלא להפוך את צוער, כדי שלוט יוכל לברוח לשם (פס' כ"א).
- ה' חיכה עד שלוט יגיע לצוער, כדי שלא ייפגע מן ההפכה (פס' כ"ב).
- ה' זכר את אברהם ואת צדיקותו, ולכן שלח את לוט מתוך ההפכה (פס' כ"ט)¹.

פסוקים ל"ל-ל"ח²:

את הפסוקים האלה לא חייבים לקרוא בקול רם. פסוקים אלה קשים להבנה ולהסבר לתלמידים. להלן נציע הסבר המניח את הדעת, ובכך נסיים את לימוד הפרק.

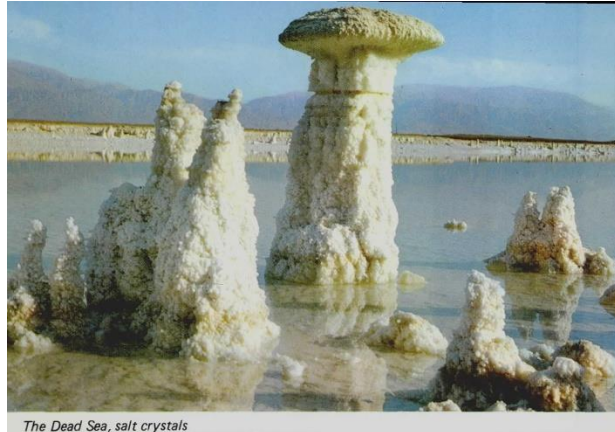
¹ אמנם זה דומה מאוד לדוגמה השנייה שכתבנו, אך התורה עצמה כותבת זאת פעמיים.

² אלה הם פסוקים 'אקסטנסיביים' הנלמדים באופן לא מעמיק. תוכלו לראות זאת [במתווה המפורט](#), בסימון פסוקים לא מודגשים.

בנות לוט הניחו שלא יהיה להן עם מי להתחתן [משום שכל בני האדם מתו: "ואיש אין בארץ לבוא עלינו" (=להתחתן אתנו)], ולא בדקו זאת. לכן הן נהגו בחוסר צניעות - נהגו עם אביהן כדרך איש עם אשתו, וילדו ממנו בנים: עמון ומואב. מבנים אלו יצאו שני עמים. בנות לוט השקו את אביהן יין – היין גורם לשכרות, ולכן עלול להוביל למעשים רעים, ולכל הפחות, לגרום לכך שאדם לא יהיה מודע למעשיו.

הצעות להמחשה:

כדי להמחיש מהו 'נציב מלח', נוכל להראות את התמונה הבאה:

התמונה נלקחה מאתר [הספרייה הלאומית](#).

מקובל לזהות את 'אשת לוט' בתמונה הבאה, אף על פי שהיא נראית כנציב סלע ולא כנציב מלח.

התמונה נלקחה מהאתר '[מדע גדול – בקטנה](#)'. באתר זה ניתן למצוא הסבר להיווצרותה של 'אשת לוט' הנראית בתמונה.

כמובן, יש להסביר לתלמידים שאין ערבות לכך שנציבי המלח או עמוד הסלע הם הם אשת לוט. התמונות הן רק להמחשת הביטוי 'נציב מלח'.

מסרים והפנמה:

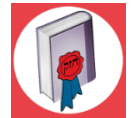
- ה' הפך את סדום ועמורה בגלל חטאיהם הרבים.
- אף על פי שחטאו, ניתן לראות בכמה מקומות את רחמי ה' על ברואיו.
- אברהם אבינו, איש החסד, הרבה להתפלל על אנשי סדום, ולבסוף הוא גם הגיע כדי לראות מה עלה בגורל תפילתו.

מבט שלם:

סיימנו ללמוד על מהפכת סדום ועמורה. נמשיך ללמוד על קורותיו של אברהם אבינו בפרק הבא.

סיכום וסיום:

לסיכום הלימוד, אנו מציעים כאן דף עבודה. הדף כולל כמה מיומנויות: רצף, איתור פרטים, השוואה וסיכום הפרק. על כן דף זה הוא חשוב. הדף מופיע בנספח ליחידת הלימוד.

הרחבות:

ניתן לקשר יחידת לימוד זו עם יחידת הלימוד במולדת לכיתה ב'. בחוברת ['לחיות יחד בישראל'](#) עמ' 138-140, ישנה יחידה העוסקת בים המלח.

דיברנו ביחידה גם על רחמי ה'. ה' אמנם הפך את אזור סדום מארץ נחלי מים לארץ מלחה. אבל בזאת נתן לנו אוצרות טבע שאין כמותם באף מקום אחר בעולם. כיום, יש הקובלים על כך שמנצלים יותר מדי את אוצרות הטבע האלה עד כדי חורבן וייבוש של ים המלח.

השיר הבא הוא שיר מחאה נגד ייבוש ים המלח: "[מי הרג את ים המוות](#)"? מילים: יענקל'ה רוטבליט, לחן: איתמר ציגלר. את המילים אפשר למצוא בשירונט.

כאמור, יחידת הלימוד מיועדת לשיעור מולדת, ולא לשיעור תורה. זו הצעה לקשר בין שני מקצועות. השיר מתאים לרמת המורה, והדבר נתון לשיקול דעתו, האם להראות את הסרטון ולהשמיע אותו בכיתה.